

Nová hvězda na kynologickém nebi

Australský ovčák

I ve světě psích plemen se módní vlny přelévají, jedna střídá druhou. Plemena kdysi populární se ocitají na pokraji vyhynutí, na druhé straně se objevují nová, o kterých před pár lety neměl nikdo ani tušení. K takovým patří i AUSTRALSKÝ OVČÁK.

Přitom se nejedná o plemeno nové. Američtí farmáři ho dobře znají a využívají. Ovšem dlouho existovalo mimo oficiální evropské kynologické struktury, systematicky chováno bylo jen ve Spojených státech. V Evropě k jeho uznání došlo teprve před devíti lety. Od té doby je na vzestupu.

RAZANTNÍ NÁSTUP

V některých evropských zemích se „aussie“ začíná radit k velmi populárním plemenům. Na letošní evropské výstavě v Tullnu se jich sešlo téměř osm desítek, australský ovčák vyhrál ve finálových soutěžích celou skupinu ovčáckých psů a byl horkým kandidátem na titul absolutního

Australští ovčáci to s ovceci umí

Vítěz skupiny ovčáckých a honáckých psů z letošní evropské výstavě

Dvuměsíční štěně australského ovčáka

vítěze výstav (i když ten mu nakonec unikl). Také stánky s kynologickou literaturou nabízely hned několik publikací o australských ovčácích ve více světových jazycích. Takové monografie by jistě nevycházely, kdyby plemeno nemělo široký okruh příznivců. V Německu už před několika lety vyhlásili aussieho vítězem ve psí době našeho „skokana roku“. K nám byl australský ovčák poprvé dovezen v roce 1995 chovatelkou Martinou Hodkovou. Pravidelně se s nimi setkáváme na výstavách, štěňata odchovává již několik chovatelů, ale celkově se dá říci, že u nás stále zůstává ve stínu pro laika dosti podobné, ale nesrovnatelně populárnější border kolie. Protože však v zájmu o jednotlivá plemena naše země vcelku věrně kopíruje evropské trendy, lze předpokládat, že australským ovčákům i u nás kyne slibná budoucnost. I nám má totiž co nabídnout.

V USA australští ovčáci dlouhodobě patří k vůbec nejoblíbenějším plemenům, a to nejen mezi farmáři. Je tam prý registrováno na 120 tisíc jedinců, každý měsíc je zapisováno kolem pěti set dalších štěňat. Při nahlédnutí do inzertní rubriky několika posledních čísel jednoho z největších severoamerických kynologických časopisů Dog Fancy se lze snadno přesvědčit, že australský ovčák patří k vůbec nejčastěji nabízeným plemenům. V každém čísle je mnoho desítek inzerátů a australský ovčák je z tohoto hlediska

těsně za německými ovčáky, čivavami a pudly. Za sebou nechává i retrievry, jezevčíky a kokršpaněly! Samozřejmě toto kritérium není zcela objektivní, nabídka

Miniaussie

Kromě standardních australských ovčáků se jistí chovatelé z Kalifornie už v 60. letech minulého století začali věnovat šlechtění miniaturní verze. Chtěli vytvořit jejich menší, skladnější a „bytovější“ obdobu, přičemž ale od počátku zdůrazňovali, že jakékoli projevy minaturizace jsou nepřijatelné. Metodami selektivního chovu a za použití příbuzenských plemenitby se jim časem podařilo jejich představy naplnit. Miniaturní australský ovčák by měl mít v kohoutku zhruba 35 až 45 cm a měl by být schopen uplatnění ve všech oblastech, kde dominuje jeho větší příbuzný. Zčásti se to podařilo, zmenšení „australáci“ už mají v USA svůj okruh věrných. Ani ti je však prozatím nevydávají za zcela samostatné plemeno. Připouštějí – a běžně provádějí – křížení se psy standardní velikosti, aby příliš nezúžili genetickou základnu plemene. V USA má miniaturní australský ovčák svůj samostatný klub, FCI ho však neuznává. Byl už dovezen i do Evropy a začíná se zde šířit.

Nová hvězda na kynologickém nebi

Sníh jim rozhodně nevádí...

se číslo od čísla mění, nicméně určitě o něčem vypovídá.

CHVÁLA UMÍRNĚNOSTI

Čím si australský ovčák coby nové plemeno dokázal tak rychle a spolehlivě získat pozornost i v Evropě, když nabídka plemene už beztak obrovská? Má mnoho předností, které by samy o sobě nebyly tak jedinečné, ale ve své komplexnosti z něj činí psa skutečně mimořádných kvalit. Australský ovčák je vybaven mimořádnými fyzickými dispozicemi. Je rychlý, mrštný a obratný.

Skvěle skáče, je schopen ještě ve vzduchu měnit směr, bleskové otočky a obraty zvládá i na zemi. Pohybuje se uvolněně, našlapuje pružně a měkce. Standard požaduje prostorný pohyb a vykládá ho

tak, že s minimální námahou pokrývá co největší prostor. Tělo působí velmi harmonickým dojmem bez jakýchkoli extrémů, je pevné a svalnaté.

Vůbec na australském ovčákovi by mělo být všechno v rovnováze. Není divu, že ve standardu se tak často opakují slova jako „střední“, „přiměřený“ nebo „vyvážený“. Velikost hlavy, délka končetin i ostatní tělesné parametry jsou „tak akorát“, bez jakýchkoli extrémů. Taková je i jeho velikost: není ani velký, ani malý, ani těžkopádný, ani přehnaně štíhlý. Zkrátka všechno je na něm funkční a účelné.

Při tom všem ale australský ovčák není „obyčejný pes“, kterého byste na ulici snadno přehlédli. Díky svým jasným zářivým barvám a jejich pestré škále, pěkné polodlouhé srsti a bystrému výrazu je to vysloveně líbivé plemeno, na němž zálibně spočine oko snad každého milovníka psů.

VŠEUMĚL

Bez mimořádných fyzických dispozic by nebylo možné, aby australský ovčák podával tak skvělé a všestranné pracovní výkony. Právě ony - spolu s výrazně rozvinutými instinkty ovčáckými a honáckými - z něj činí vynikajícího a hlavně všestranného pomocníka u stád. Rozhodně to není specialista na jednu úzce zaměřenou činnost.

Dlouhé roky byl australský ovčák skrzna-skrz pracovním psem. Až do padesátých let 20. století se o něj nikdo jiný než far-

Toto plemeno vyžaduje trvalý kontakt s lidmi, kotec mu nesvědčí

Není mu cizí ani mokrý živel

máři nezajímal. Jen oni věděli, jak pracovitý, přizpůsobivý a univerzální pes to je, že dokáže přehnat tisícíhlavé stádo z jednoho konce státu na druhý, přes hory a doly, vyhledat zbloudilý kus a přihnat ho k ostatním, sehnat dohromady dojnice z pastvin, a třeba i dostat prasata do transportních vozů. A také že vydrží na nohou čtrnáct hodin denně, aniž by na něm byly patrné známky únavy.

Přítom nepostrádá ani obranářské schopnosti: dokázal spolehlivě ohlídat stádo před šelmami a farmu před nezvanými návštěvníky a dělat pozorného ochránce i svým lidem.

V severní Americe plní tyto úlohy dodnes, farmáři na něj nedají dopustit. Často se s ním lze setkat tam, kde jsou koně: ve stájích a sportovních centrech, na koňských a westernových přehlídkách a výstavách, neobejde se bez něj snad žádné rodeo.

V Evropě není běžným zvykem vlastnit stáda a rozlehlé pozemky, a tak bývá „ausie“ pověřován jinými úkoly. Dokáže se uplatnit prakticky v jakémkoli kynologickém sportu: vyniká v agility, ve frisbee, flyballu, zvládá obedienci, ale i běžný služební výcvik. Je dobrým stopařem, také záchranářina je pro něj jako dělaná. Možná si ještě dokážete vybavit záběry po útoku na New York 11. září 2002. Tamním záchranářům pomáhali při jejich obtížné

Zbarvení blue merle s bílými a tříslivými znaky

Nová hvězda na kynologickém nebi

práci dost často právě austrálští ovčáci. Australský ovčák se uplatnil jako cirkusový pes, dvojice australských ovčáků dlouho dominovala zábavním programům na americkém rodeu. Dobře dopadly i pokusy využít ho jako vodícího psa pro nevidomé, osvědčil se při canisterapii, jako záchranář i vyhledávač drog. Ba dokonce ho s úspěchem zapřahali i do saní! S výjimkou oblasti lovecké kynologie prakticky není oblast, ve které by se nedokázal úspěšně prosadit. Asi vůbec nejoblíbenější je však australský ovčák momentálně mezi koňáky. Jeho vytrvalost, nebojácnost, schopnost porozumět si s koňmi a vlídný vztah k ostatním zvířatům a také nepříliš vyvinuté lovecké pudy z něj činí excelentního průvodce všech milovníků koní při vyjížďkách do přírody.

RODINNÝ PES?

Australský ovčák je inteligentní, k cizím lidem rezervovaný, ale ne agresivní, vlastním bezmezně oddaný. Dobře vychází s dětmi, protože je neúnavný a nikdy ho neomrzí si s nimi hrát a dovádět. Ani jeho výchova není příliš složitá, protože se učí rychle a rád. Nevyžaduje komplikovanou péči o srst ani žádné stříhové úpravy, je skromný a nenáročný.

Řeklo by se: ideální rodinný pes. Ale tak jednoduché to není. Je to s ním podobné jako třeba s border kolíi. Stále je to v první řadě výkonné pracovní plemeno a podle toho se s ním musí zacházet. Potřebuje hodně pohybu, ale ten mu sám o sobě nestačí. Vyžaduje také zaměstnání, které ho zabaví a zaměstná jeho pronikavou inteligenci. Baví ho učit se nové věci, dostávat stále další úkoly. Stejně důležité pro něj je být co nejčastěji (v ideálním případě trvale) v kontaktu s člověkem, smět se účastnit veškerého dění, nebýt nikam zavírán ani odstrkován.

Všechny dobré vlastnosti, které australský ovčák má, mohou přijít naviče, nebo se dokonce obrátit ve svůj opak a působit destruktivně, pokud nejsou patřičně využívány. Z nudícího se australského ovčáka, který je nucen trávit většinu dne sám na zahradě, nebo dokonce v bytě,

Nejlépe mu je v přírodě

vám brzy začne jít hlava kolem: může se z něj stát obtížný štěkal, obávaný ničitel, nebo notorický útěkář. V USA, kde je toto plemeno chováno už dlouho, to dobře vědí: setkat se v útulku s „aussiem“, kterého jeho majitelé nedokázali zvládnout, tam není žádnou velkou vzácností. Většina takových nezodpovědných majitelů „jen“ na začátku nedokázala přesně odhadnout, do čeho jde, a psu poskytnout to, co potřebuje. Samozřejmě jako u každého plemene i mezi australskými ovčáky se najdou

jedinci hyperaktivní i vyrovnaní, „neřízené střely“ i peciválové. Pokládáte sami sebe za aktivní, čínorodé lidi, rádi chodíte nebo jezdíte na koni do přírody, ale přece jen se nehodláte se svým psem věnovat aktivnímu sportování a závodům a vlastní stádo také nemáte k dispozici? I tak můžete na australského ovčáka pomýšlet, ale rozhodně byste si měli vybrat pokud možno to nejkldnější, nejrozháznější štěně z vrhu. Zkušený chovatel vám s výběrem rád pomůže. Nemusíte se bát: ani takový pes vás zlenivět nene-

Vyniká v agility, ve frisbee, flyballu, zvládá obedienci, ale i běžný výcvik

Nová hvězda na kynologickém nebi

Australští ovčáci mají výrazné a líbivé zbarvení

chá. I když přesné časové nároky se těžko kvantifikují, neboť bývají individuální, publikované zkušenosti zahraničních majitelů ukazují, že průměrná doba, kterou je třeba se denně AKTIVNĚ věnovat psu, je alepoň tři hodiny. Budete je mít?

AUSTRALAN Z AMERIKY

Australský ovčák svým názvem mate. Nejedná se totiž o plemeno australské, nýbrž americké. Do dnešní podoby se bez-

V USA australští ovčáci pracovního typu dodnes pomáhají na farmách

pochyby formoval ve Spojených státech amerických, a když už bychom se pídili po jeho kořenech, jsou spíše evropské než australské. Na jeho utváření se podíleli především ovčáci z oblasti Pyrenejí. Středně velké, často modré psy (v literatuře zmiňované jako „little blue dogs“) si s sebou ze své španělské vlasti přiváželi baskičtí osadníci, kteří se za lepším životím vydávali za moře, do Austrálie.

Jejich životní náplní bylo pastevectví, které nebylo myslitelné bez spolehlivých psích pomocníků. V průběhu 19. století byly tisíce ovcí z Francie, Velké Británie, ze Španělska, ale především z Austrálie, importovány do Spojených států. Pastevci své ovečky neopustili a věrně je následovali i za Velkou louží. Jejich psi s nimi. Tehdy to ovšem ještě byla na pohled víceméně nesourodá směska, jejíž hlavní devizou byly skvělé pracovní vlastnosti. Zvláště ceněno bylo, že tito psi byli všestranní, schopní dobře pracovat s jakýmkoli dobytčím od ovcí přes koně až po krávy.

Na západě USA, především v Novém Mexiku, je američtí farmáři křížili se svými vlastními ovčáckými psy. Těmto křížencům začali mimoděk říkat „australští ovčáci“, protože se s nimi nejčastěji setkávali u stád dovezených australských ovcí. Uplynulo ještě hodně vody, než se plemeno vylouplo do své dnešní podoby, a američtí chovatelé si na něm tvrdě zapracovali, ale původní název už mu zůstal.

Američtí farmáři si vlastností svého „aus-sieho“ dovedli patřičně vážít, a vesměs nijak zvlášť nestáli o to, aby se s ním mohli blýsknout na výstavách nebo aby jeho chov museli přizpůsobovat striktním požadavkům standardu. Proto byli australští ovčáci po dobu více než jednoho století chováni jako ryze pracovní psi, a i když nakonec v 50. letech minulého století došlo ke spojení chovatelů a majitelů australských ovčáků do klubu ASCA (Australian Shepherd Club of America), i zde byl od počátku prvořadý důraz kla-

den na zachování a rozvíjení pracovních kvalit psů. V 70. letech byl sice vypracován standard, ale nebyl nijak striktní. Jedinými důvody pro diskvalifikaci u australského ovčáka byly výrazný předkus a podkus, monorchismus a kryptorchismus a nekorektní zbarvení (bílé skvrny na těle, růžový nos bez pigmentace). ASCA je dodnes velmi silná organizace a uděluje psům ceněné tituly na základě jejich pracovní výkonnosti.

Teprve v roce 1991 byl australský ovčák uznán také AKC (American Kennel Club) a začal se ve větší míře objevovat na výstavách. V Evropě ho FCI uznala dokonce až v roce 1996.

Lea Smrčková

Standard krátce

- ČÍSLO STANDARDU:** 342
- ZEMĚ PŮVODU:** USA
- KLASIFIKACE FCI:** Skupina I – plemena ovčácká, pastevecká a honácká
- CELKOVÝ VZHLED:** Vyvážený mírně obdélníkový pes střední velikosti a středně silné kostry
- VELIKOST:** Kohoutková výška psů 51 – 58 cm, fen 46 – 53 cm
- OSRSTĚNÍ:** Středně dlouhá, rovná až zvlněná, hříva a límec (u psů výraznější)
- ZBARVENÍ:** Blue merle, red merle, černá, červená, s bílými znaky nebo bez nich, znaky nikdy nejsou na těle (v oblasti mezi kohoutkem a ocasem)
- KONTAKTNÍ ADRESA:** Klub australských a belgických ovčáků, www.kchbo.com